

تہراژی

شانو مانا پیتی یا شانوی ژ حنه کا ہاتھ ، ٹانگو ژ یاری ہاتھ .
نیشانانا زار فہ کوری و دست نیشان کرنا کاری شانوی ژ لانی
دہرہنہری فہ . نارمانج ژ شانوی ب کار نیشان ژ بونگہ ہاندنا راستی ، نہ ژبو
مہ بہستین بازرگانی وہ کی تپین ٹہریکی (تپا شانوو نیارہود تپا میرانی
(واشنطن) ٹہ فین دز فرنہ سالا ۱۹۱۵ . بو چونا ٹہرستوی ٹہوہ کو دراما
(گوتنا کہ سانہ ب ریکا کاری فہ) و دابہش دکہ تہ سہر شہش بہشین
سہرہ کی ٹہوژی ٹہ فہ نہ (حوبکہ . کہ سایہ کی . زمان ، بیر . ستران .
دیمہن) و حوبکہ مانا وی پیدا چون بہرہ ف گرپی و دقت ٹہم بینہ بیر کو
لاواژترین رہ نکید رہ نکید حوبکا ٹہوہ ٹہ فین رودانا ٹیکہ نہ گریدای
ب یاد و فرما ، وب ہیزترین رہ نکید حوبکی ٹہوہ ٹہوا پیکفہ گریدای .
ٹانگو رودان بہرہ ف گری بچن بی ٹک جودا . وہ کی (پاشا ٹودیب)
چنکی رودان دگریدانہ ب بہ کفہ . ٹہ فہ مہ دگہ ہینتہ ہندی کو حوبکی
پیشی و ناقہ راست و دو ماہی ہبت ، پیشہ کی بنچینہ بہ ، ناقہ راست
گہ ہاندنا دہ زیانہ (خیوط) ژ بو بہرہ ف دو ماہی کہ چارہ سہر کر نہ .
یا مہ دقت چی بہ ٹہم بگہ ہنی ، یا مہ چ دقت ٹہم قیر بین ژ شانوی ؟ ؟

یامہ دقت ٹہو بو چونہ بہ یا ستانسلافسکی بو چوی دفان خالتین
خواری دا .

- ۱ - ہست کردن ب ریٹہ بہری بہرام بہر کومہ لی تیدا دژین .
 - ۲ - گرنگیا ربا سہرہ کی
 - ۳ - راست گژی
 - ۴ - گونجاندا سروشت و شیوازی
 - ۵ - دیار کرنا کہ تواری ہہ قلدژ
- ستانسلافسکی مروقایہ تی بووشیا ب ہزرتین خوہ شانوی بہرہ ف

▶ بہم شیومیہ چہ ندیم پی چوو؟ نازانم . رہنگہ نیو دہقیقہ یان
نیوسہ عات . نازانم . ہیشتا ہہرہو کو خوم نزیک دہرگا کہ
وہستاوم و دہسکہ کہی لہ مستمد ایہ .

بہ لام بی ٹہ قلی ناکہم . نارمزوویہ کی بہ تین داوام لیدہ کا
دہرگا کہ بگہ مہو و گشت بستیکی لہ شیشم حزی پی دہکات .
لہ پر ہہ موو شتیک بنبر دہبیت ... سہر دہ خورینم و بیر دہ کہ مہو و
بی چاوترووکان ... پال بہ دہرگا کہ وہ دہنیم و بہ ہہنگاویک خوم
دہ کہم بہ ژوورا ! شلہ ژان و بہ شوکان ... ہہناسہ یہ کی تاساو ...
روانینیکی ناگرین ... دوولہش دادہ چلکن ... لیک دہتران
... دوور دہ کہ ونہوہ

- ٹہوہ چیہ ؟

یہ کنکیان ٹہمہی فیشکاند ... بی پہروا بیرم کردہوہ چی
بگہم ... لہ بہرہ ممددا دوولہشی گرمولہی بوگہن
دیمانہوی پہناییک بدوزنہوہ . بیرم کہ وتہوہ کہ پاکہ تہ جگہ رہ کہم
لیرمدا بہ جی ماوہ بی ٹہوہی دلنیش ب م کہ ٹہمہ یہ «ٹہوہی» من
دہمہوئی . بوی گہرام نہمدوزیہوہ لہ تہنیشٹ جیکہ
تیکدراوہ کہوہ کومہ لی جل و کراس و فانیلہ و دہری فری درابوون
بہنووکہ شہقی لام دان . پاکہت و شقاتہ کہم ہہ لگرت
بہدہستیکی لہرزوک جگہ رہ یہ کم خستہ نیوان لیوہ کانمہوہ . کہ
شقاتہ کہ تیشکی دا لہشی سوزانیہ کہ راجلہ کی پاکہت و
شقاتہ کہم فری داو دہریہ ریمہ دہرہوہ . لہ سہر پلیکانہ کان بیرم
کردہوہ بو پاکہت و شقاتہ کہم لہوی بہ جی ہیشٹ ... بگہ ریمہوہ
؟ ... بگہ ریمہوہ ؟

لہ پلیکانہ کان پلہ پلہ چومہ خواریوہو دہنگیک پیم دہلینت
دہگہ ریٹہوہ ... لہ ناوہندی ری دا وہستام و وتم ... بہ لی ،
سہرلہ نوی بہرہو خواریوہوہ ... پلہ ... بہ پلہ ... بہ پلہ ...

سہرچلوہ :

کذاری الاقلام - ژمارہ ۵ ، سالی ۱۹۸۱ ل : ۸۲ - ۸۵ : چیروکی ، الصعود الی
الاسفل .

سڊياو ڪوڻمڊيا د شانوي دا

سوشيالستي ٻيٽ .
 ده مي مه بئين سهر تهر اڙيدياو ڪوڻمڊيا دشانوي دا پهبفن پيئي به

گهر نه درامائي وبنه پتيا درامائي . «مانلي» سي توخا ديبنت سهره ڪي نه

(۱) چيروڪ (۲) زارفه ڪرنا چيروڪي سهر ده پي شانوني (۳) زارفه ڪهر

ورابونا ب دهورا . گه له ڪ ره خنه گرنگي دده نه دانو ستاندي .

وههروه سا دراما نه وڪاري لگه ل دهيت براف . «شيلنگ» ب في شيوازي

درامائي پئناسه دکهت : . (ويئنه به ڪه ژانا مروفا به تي زارفه دکهت) .

وبنه پرتي دراما گريڪي به ڪ ژنده ره ڪه نه وڙي سترائين ثابتي نه نه فين ب

تيهت ب خودي (ديونوسوس) فه . وئف ژنده ره دبه دو چهق

مه رگه سات و به زمه سات . نانکو تهر اڙيدياو ڪوڻمڊيا . نه ف سترائين

هه ثقافه ڪ مروف پي رادبون دگوتني (جوقه) ڪورس . وپشتي دان

وستاندي ديار بوي ٿيڪ ريفه به ري جوق بو دانو ستاندي دناف بهرا وي و

جوق دا بو . ريفه به ري بارا پتر جارا جلڪين خوديان ل بهر خواه دڪر .

به رمبه ره پيش ڪه فت شانوو گه هشته هندي ڪو هنده چيروڪا نه فين

ب تايهت ب خوديان فه پيشان بدن . پشتي هنگي هندي براقين

پيش ڪه فتی دکاري هونري دا په ديابون نه وڙي دو ريفه بهر پيش ٿيڪي فه . .

وجهي جوق کيم بو .

وبه ري نه م جياوازي ديار ڪن دناف بهرا تهر اڙيدني وڪوڻمڊيا تي دفت

نه م هر دوو زارافا شروفه ڪن ژتابه تين تهر اڙيدياي گرنگي دهت بابه تين

زوران بازي دناف بهرا ڪه ساتيه ڪا ب هيڙيان ڪوڻم له ڪا ڪه سين ب هيڙ

به رامبهرا هيڙه ڪا ژوان ب هيڙتر ژ نمونين ڪوردي داستانا (خج و

سيامهندي) ڪه بومه ديار دکهت ڪاره ساته ڪي ب سهر ري دو گه نجا هاتيه ڪور

سيامهندي پهري ڪويي ددولي دا هافيتي و خه جوائه فين په رست ڪه

دوماهيه ڪا پر گريانه وهه ردو دبن دو دار وه ڪ ژنده ريڻ فولڪلوري بومه

ديار دکه . به لگه بو في چه ندي نه م دشين في بهيتي ڪه من ژزارده في

باني خواه وهه رگرتي به بڪم به لگه ده مي دانو ستاندي دناف بهرا خواه جوني

وسيامهندي پهيدا دبت ده مي سيامهندي دکهت دولي دا .

سهر ري سپاني خه لات في ب مره

خه جوڪا ديپرت : سيامهندي

مالڪ خرابو ڪي ديتيه دهوري

حهفت زه مانا پهري ڪويي

عهگيد فيرسا ب ڪوڙه

سيامهندي ديپرت : خه جوڪي مالڪ خرابي

تو بهس قاخه بهرا بده بهر خواه بهرا

جوتي رهش ڪه زيا لمن نه به ده ره

ماته نائيت بيڙي لوي روڙي نه و

روڙا من توستاندي ژ دوانزده

پساما وحهفت برا ب ضهر ري خواه نه جهر

خه جو ديپرت :

سيامهندي سهر ري سپاني

في ب ڪه قرو بهره

تو بهري خواه بده گهر ڪا في سوني

نه ز هاتم رتهرا

خواه هاقيت سهر به نوڪي

ژڪه قرو سوران ڪه فتنه بني

به حرندا بونه جوتي سپندارا

ڪه ب راستي ده مي نه م بين پرته في بهيتي گه نه ڪ تايه تين در ميني

تيدانه گهر نفيسه ري چاڪ لگه ل ده رهتير ري پسيور وزارفه ڪه ري دنسور

دي شانو گهر به ڪا پر ب هيڙ ڪه فته بهر چافين بينهرا «بينه ري» ڪورد . مه به ست

دي پتر نزيڪي بينه ري ڪورد بت چنڪي ژناف دل و دهروني ڪورد .

دهرکه فقی به . نانکو ناماده کرن ژ که له پوری .

تهراژیدیا بی

نارمانج ژ کومیدیا بی نه ژ بو که ننی بو ، نانکو خولفاندنا که ننی به که
دهر برینه بو خوشیا بی نه را . نهرستو کجاسیه کی دکومیدیا بی دا دبیت ژ
نرماتیه کی ده ته هه می رهخ و پرویت سروشتیا ناده میزادی و دگه هیته پنه
گه له ک هه رمی .

به لی دکتیا خوه دا نه فا ناف لی دای (به ره فانی ژ شعری) دبیت :
(کومیدیا دیار کرن و گوتنا خه لئین مه یین روژانه نه) که براستی لجه من دفی
کومیدیا دیار کرنا خه لئین روژانه بن و چاره سهری بو بیت دانان ، چنکی
مروف ل گه ل روژی دژت و دفی بابه تین مروفی ژ که تواری ابن ژ بو خزمه .
روژو پاشه روژی . نه فجا گه رها ت مروفی خوه دانا کومیدی نفیس من
باوره گه ر نه م ب مانا که ننی بچن ژ زارافی کومیدیا ، گه له ک گه له ک
بابه تین روژانه رودده ن جهی دل گیری نه جهی دیار کرنا نه باشین که سان
دکه ن وره خنا نه باشا دهیت کرن و کراسه ک که ننی ژ بو بیته ری دهیت
که رکن . ژبو دانه م پتر نریک بیته مه فهمی تهراژیدیا و کومیدیا بی ، نه م دی
چند بیرو رانید نفیسهرین ل چهرخی راپه رینی ل ئیتالیا زبان
دانه به به رچاف .

«دانیلو» دبیت ده می جیاوازی دیخته ناف به را هه ر دو زارافا (تهراژیدیا
کومیدیا) دبیت (شاعرین کومیدیا چاره سهریا تشتین پتر نویسان به
خه لکی فه دکه ت ، چاره سهریا تشتین بی خیر ناکه ت . شاعرین تهراژیدیا
چاره سهریا مرنا پاشاو مانی ئیمبراتوریا تین نافداردکن) وههروه سا دیار
دکه ت که ساتیا باش دتهراژیدیا بی دا دقت هه می رودانین نه کیر هاتی و
درندای دور بیخت ژ ده پی شانوی . وخوینده فان نه شیت بیرو رانید ئیک
که سی دانت پیش چاقین خوه و بیژن یادروست نه فه به بی ی پریتته چند
بیرو رانید دیر دا بشیت نه فنی ئیک ئالوزی ژیک فه که ت و بکه ته
چوخکه کی جوان ل بهر خوه بکه ت . جیراللدی دبیت . (تهراژیدیا
وکومیدیا هه ر دو به ک دلن دئیک ده می دا ، چنکی هه ر دو ک گوتن و به لی
هه ر ده پی ده م ژیک جودانه ئیک گوتنا پاشاتی دکه ت و دو- کاری ریک و
پیک بی گونیدای بی هه می گه لی فه دکه ت) نه زی ل گه ل رایا جیراللدی مه ژ
بوقی پیناسی . روبروتلی سالا (۱۵۴۸) تهراژیدیا کاری ناکه ت نه گه ر
ل گه ل مه زترین مروف نه بت . و ب دیتنا نهرستوی کو کومیدیا کاری
دکه ت ل گه ل به ندو خولاما به لی تهراژیدیا ل گه ل پاشاو قاره مانا . نه فه

ل گه ل ریفه چونا روژی ژبو پاشه روژی ، وههروه سا چیروکا یا خود
داستانا (مه م و زینی) یا شاعری نه مر نه حمه دی خانی . که بویه شانوگری
وهاتیه زارقه کرن ، راستی نه فه مه دگه هیته هندی کو چیروک نه فسائین
کوردی مشه نه نفیسهری نه فرو دشت لی ب زقرن وبکه ته ریکه کا پیروز ژ
بو پر کرنا بو ساتیا نه بونا ده قی خومالی ، نانکو زفرین بو پاش و ژباشی بو
پیش . نه ز دشیم بیژم هونه رمه ندی کورد (نه حمه د سالار) لفی ریبازی
سه رکه فت ده می دو شانوگری ناماده کرین و پیش کیش کرین (نالی و
خه ونیکی نه رخنه وانی) و (کاتی هه لوبه رزده فری) که نافه روک ژ که له پوری
وهرگرتی و بویه جهی رازیوینا بیته ری کورد و ب دلی وان فه نویسیانی .

کومیدیا گوتنه کا هه زه لی به مروفان-ب شیوه کی راست وینه ناکه ت
ههروه ک نه م مروفه کا چه وانن دکه تواری دا که ژ سنجو کاری وانی
روژانه بت . ژ هافلین سروشتی ل گه ل هه ف به ک ب ریکا کاری وانی زلی
(وجدانی) نه فه ژیا دیار بو نفیسین نفیسهری گریکی (نهرستوفانسی) دا .
نه ف نفیسهری هه نی نه فنی دشیا باقیژته هه ر تشته کی دفا باقیژتی .
ریفه به رین ده ولتا نه سینا ، رهوشه نیریا چهرخی تیدا دژا ، وشانو
باشترین ریک بو ژ بو دهر برینا فی گیانی لده ف گریکیا .

یوجین ئونیل دبیت : (تهراژیدیا دقت ب فان خالایک بیت ، (۱)
که رامه تا مروفی (۲) نازادیا مروفی (۳) بونا خاله کاهاو به ش دناف به را
خودی و هنده هیزین دیر یید سهر سروشتی) .
با پرونی شاعیر دبیت : (هه می تهراژیدیا دو ماهی ب مرنی دهین و کومیدیا
هه می ب خوشی و ژن ئینانی ب دو ماهی دهین) . هه ر وه سا هوراسی
ره خنه گر ب فی شیوازی ژه ک جیا دکه ت (جیهان کومیدیا به بی هزر
بویکه ت و تهراژیدیا به بی هه ست پی بکه ت)

بن جونسون پیناسه دکه ت ب فی جور و دبیت : (هه ر دو ته رزا به ک
ئاویه کی موجدی هه به دبه ره تدا پشکید کومیدیا هه ر نه و پشکید
تهراژیدیا بیته . هه رده م نارمانج ژی ئیکه هه ر دو سودو خوشی دگه هیته
گه لی وچ جارا گریکیا نه و جیاوازی نه دا که سین کومیدیا بی ل گه ل که سین

.. من چو نهما وکەس نەشیت ئەفرو وەبێژت بەنداتی نەما بەلکو هەژاری و
هەنگی بە .

کۆمیدیا ئەفرو ب شێوەکی دیتەر درێنتە ژبانی گێرو گرتین کۆمەلی دێنتە
سەر دەپێ شانووی ، شانۆ ئەفرو دقیت خەزەتا هەژارا بەکت ، دقیت
حەسەر یا گێروگرتین مللەتی بەکت ب شێوەیەکی ئارمانج نزیك بون ،
سەر کۆمیدی دقیت نازناما خوێ دبارکەت نەخاسە لە جیھانا سێ ئێفرو
حەسەر کۆمیدی نە (نەك هزر بچتە کەنیا نەدجهدا) هەر وەکی کۆمیدیا
جەحی راپەڕینی کە کۆمیدیا دانا کە ئێفرو دابەش کەت کە ئێفرو ب چەند
بەگ دخولقت . گەلەك رێك یێد هەین کۆمیدی بەدەینە کە نین نمونە
بەگرتن نفاھاتین ژبانی و دەمی ئەز بێژم کۆمیدیا ئەفە قوناغە کە ئەم تێدا دژین
مەن بەرەف قوناغی گۆھورین دکەفنی و ئەزێ کۆری ئەفروو بانی سوباهی
گۆھورینا هەبێ گۆھورین بەرەف باشی ژ بۆ باش کرنا نەباشی .

مەبەست نەئەو کۆ ئەم تەراژریدبانی بکار نەهێنن ئانکۆ دەرگەھی
تێکی مریشکا بگرن و دەرگەھی قەسرا ئازادنی ئەکەن ... لقییری
کۆت - دکە تواری دا هەبە و قەسرش هەبە . چنکی ب رابا من جیھان وەك
بەت نینە - مستحل - مروف هەمی ئازادیا خوێ وەرگرت . گەر هەمی
مروفین جیھانی گەهشتن سەر بەستیا خوێ یا دروست ژ منقە جیھان دی
بوست و ژبەر ئێفرو چەندی ئەفرو زۆرانبازی هەبە ئەدەب ب گشتی و دراما
ب تاییەتی ب زۆرانبازی هاتیە هەبێ (وجودی) . ئەو زۆرانبازیەش ژبەر
مەن و نەمانی پەیدا بویە . ئەفقا جیھان بقی چەندی یا خوێشە .
حەنە کاکەلەك گونگ هەبە ئەوژێ ئەو مروف نەشیت کە تواری وەکی
خوێ بینت سەر دەپێ شانووی .. ئەگەر هەندەك وەهزر دکەن دی کاروانی
هونەریا وان مینتە ب رێقە . ئەفقا باشترین رێك ب کار هینانا چەند
جەفەنگید (رەمزین) ئاسان دکاری هونەری دا . گەلەك برادەر ل هیقیا
هەندی خوێ دگرن کۆ شانووە کە تواری (صرف) بینە سەر دەپێ شانووی
کە ئەفە ئێفرو گریدا بە هیزە کاک ژ مروفی مازنتر ئەفقا ئەگەر هەندە چەفەنگی
و دەربیرنی ب کار بینت خوێ دبار کەت کۆ هیژو ئەقینا وی بۆ شانووی ب
هیزترە ژ هەمی هیژا . مروف مروفی باش و نەباش پەیدا دکەت . ژبەر قی
چەندی دقیت مروف نی وورد بت دەمی هەلیژاردنا رێکا خوێ دژبانی دا
دەنەفەت چ ناکۆکادا و مەنەفیت مروفی ئەفرو ب سوز برینتە چەند
مەسەلا بەلکو ب عەقل و گەر سوز ل گەل عەقلی بت ماچ ئەیدی ؟

ژبو سەرکەفتنا نقیسەری دقیت نقیسەر خوێ ژ دو دلێ رزگار کەت دابشیت
قەلەمی بگرت و بیرین خوێ دبارکەت دا بێرا نقیسەری هەفرژی نەکەفە
بەرچاقین خوێندەقان و بێهرا . بۆب جەھ ئینانا نازناما شانوا کوردی دقیت
رێك بینە فەکرێ بۆ هەمیا کۆ هەر ریبازەکا هونەری ب کاربینت ب
مەرچەکی (بێ خوێ ژبەرکا خوێ پتر نەهافیزت) . یا خوێ دبار کەت ب کێر
مە دەیت دی بته جەھ رازیبون و سەرکەفنی ل دەف هەمی بینەرا چنکی
(نەقیم) کرنا کاری هونەری ژبانی مەبە ئانکۆ کە سائین دکۆمەلی دا دژین دا
یە . و بوان برادەرین پشتگیریا شانوا و بێهەنی (مسرح الصورة) دکەن ئەز
دبێژم هیشتا زوێ دخەزەتا مە دانینە چنکی هەر وەك ئەم دزانن بینەری مەنی
کورد نەگەهشتیە هەندی ب گشتی تی بگەهت و ئەو شانوا گرنکی نەدەت
بینەری ما بوچی دژت ؟ یا شانوا مانە (قوتانجانەنی گەلە) ؟ شانوا و بێهەنی
بینەری وی یاخۆ جەماوەری وی نوبغەبە مە ئی نەفیت شانوا و بێهەنی
بانوما مە دقیت شانوو کە فەنو سیانی ب گەلی مەفە . لقییری من نەفیت
رێکا فی هونەری تاری کەم ژبلی بێژم هیشتا ئەم نەگەهشتیە وی چەندی
ئەم فی رەنگە شانوو گەریا پیش کیش بکەن . ل دو ماھنی بانگەوازەکی دکەم
دبێژم بلا شانوو کاک ژبێ بانی منی سەقەت بت . ژسوکا حەمالابت کە ژ
سەعات شەشی سپیدی دچن و دەھی دزفون دەستا ژبیا درێژتر .

ژبەدەر

- ۱ - ارینك بتلی . نظرية المسرح الحديث ، وزارة الاعلام العراقية .
ترجمة يوسف عبد المسيح ثروت ، ۱۹۷۵ .
- ۲ - ارینك بتلی . الحياة في الدراما . بيروت . ترجمة جبرا ابراهيم جبرا
۱۹۶۸ .
- ۳ - مارتن ارسلن . تشریح الدراما . ترجمة يوسف عبدالمسیح ثروت
- ۴ - الشعر والمسرح أحد الابحاث المقدمة الى مهرجان المرید الثالث ۱۹۷۴
من قبل يوسف عبد المسيح ثروت ۵ - أحمد سالار . دەر وازەنی درامە .
پشکائیکی ۱۹۸۰ . دەزگای رۆ شنیری و بلا و کردنەوی کوردی .
- ۶ - هادي طعمة . المسرح الكوميدي الطريف الى الحياة . روزناما (الثورة)
۱۲ تموز ۱۹۸۶ .
- ۷ - هادي طعمة . المسرح الكوميدي ضروراته الاجتماعية . روزنام
(الثورة) ۱۹۸۶/۸/۲۹